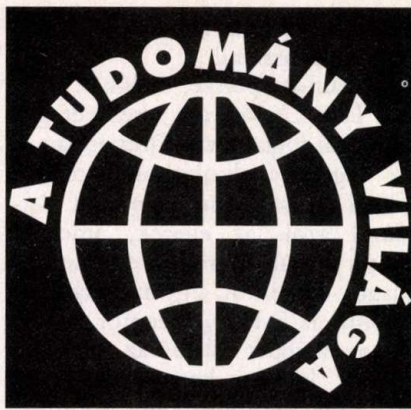

Hogyan lettünk emberek?

Hogyan, miért és pontosan mikor vált el a Homo nemzetség az Australopithecustól, és indult el az emberré válás útján? A kutatók azt feltételezik, hogy a kezdet a 2 és 3 millió év közötti periódusra tehető, de ez a rejtélyes időszak mostanáig nem kényeztette el a régészeket. Egy Etiópiában 1994-ben feltárt, de csak nemrégiben nyilvánosságra hozott lelet közelebb vihet a válaszhoz.

A tíz éven maradt fogat tartalmazó felső állcsont egy, a Homo sapienst is magában foglaló fejlődésvonalhoz tartozó egyedé volt. A 2,3 millió évesre becsült fosszília az eddig megtalált legrégebbi Homo-maradvány, s éppen a kérdéses időben került a föld alá. (A korábban feltárt legrégebbi emberi maradványok 1,9 millió évesek.) A közelben ugyanebből

a korból való kőeszközöket is találtak. A kőeszközkészítés mindenképpen a Homo-vonal kulcsfontosságú jellemzője, ami az agy méretével, a koponya vonalával és más anatómiai jellemzőkkel együtt megkülönbözteti az embert a még nem embertől. Ezt nehéz bizonyítani, mivel a régebben feltárt hasonló eszközök mellett sosem találtak fossziliákat, így azok bárkiéi lehettek. A mostani két lelet azonban valószínűleg kapcsolatba hozható egymással. (Ezen a területen találták meg egyébként Lucy is, a modern ember primitív elődjének, az *Australopithecus afarensis*-nek 3 millió éves maradványait.)

Még ennél is fontosabb lehet, hogy miért ágazott ketté az ember-szabásúak családfája, és miért vált le a Homo nemzetség az Australopithecusról. A ma elfogadott elmélet szerint a mintegy 2,7 millió évvel ezelőtt kezdődő globális lehűlés Afrika nyirkos erdőseit száraz, nyílt szavannákká változtatta. Ezt támasztják alá az ilyen élőhelyet

kedvelő antilopok maradványai is. (A Lucy korában elterjedt impalák inkább erdőben éltek.) A fejlettebb eszközök készítése és a felegyenesedett testtartás is ezekhez a megváltozott körülményekhez igazodó, azoknak megfelelő evolúciós stratégia lehetett. (*Time*)

... a kőkorszaki szakik pedig kedvelték a blues-t

A Flintstone család című rajzfilmsorozatban gyakran láthattuk Frédit, amint „kőkorszaki szaxofon”-ján dzsesszt vagy bluest játszik. Egy új felfedezés most azt látszik alátámasztani, hogy ez a kép nem is áll olyan messze a valóságtól, mint képzelnénk.

A zenei lexikon szerint a blues legrégibb ismert alakja a múlt század közepe táján tűnt fel Észak-Amerikában, az akkor még jórészt rabszolgaságban tartott néger lakosság körében. A műfaj elnevezése is az általuk használt argó egyik kifejezéséből ered (*to feel blue* = borongós hangulatban lenni). A stílus egyik fő jellegzetessége sajátos, a dūr és a moll közé eső, semleges hatású hangsora, amely a megszokott hangközök – leggyakrabban a terc*, ritkábban a szeptima* és a kvint* – nem egészen félhangnyi szűkítésével áll elő (*blue notes* = blues-hangközök).

Graeme Lawson, a cambridge-i Zenearcheológiai Intézet régésze most arra a meglepő felfedezésre jutott, hogy ezt a jellegzetes hangsort az emberiség már legalább 24 000 éve is ismerte és használta. Lawson ezt a következtetést keselyűcsontból készült, 10 és 24 ezer évvel ezelőtről származó furulyák tanulmányozásából vonta le. Mivel a fizika törvényei szerint a hangszer mérete és a lyukak elhelyezkedése egyértelműen meghatározza, hogy mely hangok szólaltathatók meg rajta, a leletek alapján rekonstruált furulya ugyanúgy szól, mint évezredekkel korábbi elődje. A kutatók a minták alapján készítettek is egy modellt, s amikor belefújtak, az a blues jellegzetes hangnemében szólalt meg. „Ezek után már cseppet sem tűnik anakronisztikusnak, hogy a kőkorszaki szakik valóban kedvelték a bluest” – jegyezte meg félig tréfásan Lawson. (*Science et Vie*)

Már a Neander-völgyi is furulyázott...

Szlovéniában, a Divje Babe barlangban egy legalább 43 ezer éves, egy fiatal barlangi medve combcsontjából készült, négy furatú furulyatöredékre bukkantak. Ez az eddig előkerült legrégebbi hangszer, és egyúttal az első bizonyítéka annak, hogy a Neander-völgyi ősember ismerte a zenét.

Találtak már eddig is szarvas-, mardár- vagy mamutcsontból készített, vadászatra és szórakoztatásra használt sípokot és furulyákat Európában, valamint Ázsiában, de mindig „fiatalabbakat”, vagyis a modern

ember, a Homo sapiens sapiens által látogatott rétegekben.

Mivel C14-es eljárást nem alkalmazhattak a furulya korának megállapításához, a vele egy régészeti rétegben talált medvefogak korból következett a korára. (*Science et Vie*)

